

Lausunto Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen palveluiden järjestämishjelmasta

- li on kasvukunta, hyvien logististen yhteyksien päässä ja pohjoisen alueen keskus, josta jo nyt haetaan palveluita ja jonne muutetaan asumaan hyvinvointialueen pohjoisesta osasta palveluiden takia
- li hyväkuntoisine terveyskeskuksineen ja palvelukeskittymineen sekä alueen kehittämispotentiaaleineen on erinomainen kehittämiskohde - ei alasajon paikka, myös osaamista ja osaajia on alueella saatavissa
- esitetyt muutokset akuuttiosaston, vuodeosaston ja tehostetun palveluasumisen osalta ovat kohtuuttomia, epärealistia ja epätasa-arvoisia, eikä niitä tule tehdä
- kustannuksia, palvelutarvetta ja tehostamispotentiaalia arvioidessa on kuntia arvioitava kuntina, ei alueina
- palvelujen järjestämishjelma on kaikinensa erittäin keskittävä/lakkauttava. Se ei ota huomioon kuntien elinvoimaa (työpaikat), kuntien taloutta, palvelujen kokonaisvaltaista saavutettavuutta eikä väestön hyvinvointia
- kuntien tulee olla jatkossakin hyvinvointialueen aito kumppani

Kiitämme mahdollisuudesta kommentoida Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen palveluiden järjestämishjelmaa. Ohjelma on laaja ja sen eteen on tehty valtavasti työtä lyhyessä ajassa. Heterogeenisessa ja laajassa maakunnassamme tehtävien yhteensovittaminen on varsin vaativaa. Onkin todettava, että ohjelma vaikuttaa olevan vielä kovin ylätasolla eikä se ota riittävästi huomioon kuntien erityyppistä tilannetta eikä varsinkaan niiden kehityskaarta ja -vaihetta. Ohjelmaa on haastava kommentoida ensinnäkin siksi, että se ei ole kovinkaan konkreettinen moniltakaan osin. Paikallisia ja yksityiskohtaisia vaikutuksia on käytännössä mahdoton arvioida, samoin erittäin kriittistä palvelupolkujen yhtenäisyyttä ja palveluiden saavutettavuutta. Lisähaasteen tuo aivan liian lyhyt aika kommentointiin. Annetussa ajassa on käytännössä mahdotonta antaa lausuntoa niin, että lausunto ehtisi käydä läpi korrekrit hallinnolliset kierrokset ja päättäjät ehtisivät aidosti paneutua siihen. Jatkossa on todella tärkeää, että eri osapuolille annetaan riittävästi aikaa suunnitelmiin paneutumiseen ja lausuntojen valmisteluun. Lausuntoaikojen tulee myös mahdollistaa asianmukainen osallisuus ja kansalaiskeskustelu.

Kunnat ymmärtävät haastavan taloustilanteen ja sen, että rahoituspohjassa on ongelmia. Tämä heijastuu myös kuntien talouteen. Hyvinvointialue on sitonut investointivaroja kovin tarkkaan Tulevaisuuden sairaalaan ja kuntia huolettaa, joudutaanko myös tästä syystä tekemään tarpeettoman keskittäviä ratkaisuja kaikkien palveluiden suhteen. Erityisen suuri taloudellinen riski on kuntien sotekiinteistöjen osalta. Kuntayhtymäkuntien on saatava varmuus ja tasapuolinen tulkinta vuokrasopimuksiin. Tämä koskee sekä hintatasoa että erityisesti 3+1-periaatetta. Ei voi olla niin, että osa kunnista saa kaikissa tilanteissa vuokran ja osalle ilmoitetaan, että irtisanominen tapahtuu ennen kolmen vuoden määräaikaan. Palveluiden järjestämishjelmassa on esitetty varsin isoja muutoksia erityisesti palveluasumisen ja vuodeosastojen suhteen. Esimerkiksi lin osalta vuodeosasto lakkaisi ja Kuivaniemen profiili tulisi radikaalisti muuttumaan kohti yhteisöllistä asumista. Nämä aiheuttaisivat varsin ison investointipaineen kunnalle. Jos tämäntyyppisiä muutoksia suunnitellaan, tulisi niistä keskustella etukäteen myös kiinteistön omistajien kanssa.

Ii on väestöltään kasvava kunta, joka sijaitsee hyvien logististen yhteyksien päässä. Se on myös kooltaan suurin kunta Pohjois-Pohjanmaan pohjoisessa osassa. Ii on perinteisesti ollut myös paikkakunta, josta haetaan palveluja laajemminkin maakunnan pohjoiselta alueelta. Iihin myös muuttaa sekä vanhempia henkilöitä että perheitä sen vuoksi, että palvelutarjonta ja turvallinen asuminen on mahdollista elämän eri vaiheissa. Terveyskeskuskiinteistömme on hyvässä kunnossa ja siihen on investoitu viime vuosina runsaasti. Terveyskeskuksen ympäristö mahdollistaa mittavaa rakentamista ja se voisi olla jatkossa laajempikin eri tasoisten palveluiden ja asumisen keskittymä. Myös työntekijöitä on saatu saavutettavuuden ja monipuolisen työnkuvan johdosta varsin hyvin. Akuutti- ja vuodeosaston säilymistä lissä puoltaa edellä kuvatun lisäksi monipuolinen osaaminen mm. haavanhoidossa, saattohoidossa ja muissakin erityistä osaamista vaativissa toimissa.

Palvelujen järjestämisohjelmassa on arvioitu tehostamispotentiaalia erikoisella tavalla. Iin osalta on erikoista, että tehostamispotentiaali lasketaan Oulunkaaren alueelle kokonaisuutena (3M€ ja 115€/as) ja kuitenkin toisaalla käy ilmi, että Iin kustannustaso on -2% keskiarvosta. Laskentatapa pitää ehdottomasti korjata ja kuntaa käsitellä erillisenä. Esitetyt muutokset on suunnattu Oulunkaaren ja koko hyvinvointialueen osalta nyt suhteettoman paljon Iihin. Tämä korostuu eteenkin, jos otetaan huomioon Iin väestönkehitys (kasvu, ikärakenne), joka poikkeaa Oulunkaaren muista kunnista. Ii on kunnista ikärakenteeltaan nuorin, lisäksi se on muista kunnista poiketen kasvukunta lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä. Kunnassa on tehty myös varsin paljon säästö- kehitys- ja muutostyötä jo nyt. Tämä näkyy sekä kustannuksissa että tehostamispotentiaalissa.

Iin kunnanvaltuusto on kokouksessaan 26.09.2022 purkanut Oulun kaaren kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien ja pelastustoimen järjestämisvastuun ja siirtänyt vastuun hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Järjestämissuunnitelmassa 2023-2025 tulee Iin kuntaa jatkossa tarkastella omana kuntanaan asukkaiden palvelujen osalta eikä Oulunkaaren osana, jonka yhteydessä tehostamispotentiaali on alustavasti painotettu suhteettomasti Iihin. Iin kunta poikkeaa olennaisesti Oulunkaaren muista kunnista eikä esim. väestöennustetta tule sitoa Oulunkaaren. Iin kunta on kasvava, tällä hetkellä lähes 10.000 asukkaan kunta, Pohjois-Pohjanmaan kunnista väestönkasvu vuonna 2021 lissä oli 64 henkilöä. Väestö sen sijaan väheni Pudasjärvellä 66 henkilöä ja suhteellisesti väestömäärä väheni alueella eniten Vaalassa -2,34 %, Utajärvellä -1,94 %.

Ii, Oulunkaaren väestökehitykseltään suurin kunta olisi suunnitelmaluonnoksen mukaan menettämässä akuuttihoidosta 18 paikkaa, tehostetusta palveluasumisesta 5 paikkaa ja laitoshoidosta 9 paikkaa, yhteensä 32 paikkaa. Arviointi- ja kuntoutusyksikköön olisi tulossa 12 paikkaa, vähennys kaikkienensa 20 paikkaa. Tämä kohtelee Iin aluetta ja sen asukkaita kohtuuttomasti eikä suunnitelma ole realistinen.

Palvelujen järjestämisohjelma on kaikkienensa erittäin keskittävä ja Iitä kohtuuttomasti kohteleva. Se ei ota huomioon kuntien elinvoimaa (työpaikat), kuntien taloutta, palvelujen kokonaisvaltaista saavutettavuutta eikä väestön hyvinvointia.

Esityksessä olevat palvelutasojen muutokset eivät ole realistisia ainakaan annetulla aikajänteellä. Vaikka periaate kevyistä palveluista ja kotona pärjäämistä on kannatettava, ei tämänhetkinen väestöpohja ja palvelujen piirissä olevien asiakkaiden kuntoisuus mahdollista sitä. Tälläkin hetkellä tehostetun palveluasumisen paikoista on pulaa ja asiakkaat ovat paikkojen puuttuessa epätarkoituksenmukaisissa paikoissa. Kuivaniemen osalta on huolehdittava siitä, että peruspalvelut on oltava saavutettavissa jo pelkästään välimatkojen takia. Esitetty yhteisöllinen asuminenkaan ei ole mahdollista, ellei näin ole. Kuivaniemen yksiköstä on ollut useita kiinnostuneita yksityisiä palveluntarjoajia. Nämä vaihtoehdot tulee selvittää ja huomioida. Yksityinen yksikkö voisi palvella myös laajempaa pohjoista aluetta jopa naapurihyvinvointialueen asukkaiden osalta.

Palveluiden järjestämishjelma lupaa erikoissairaanhoidon jalkauttamista alueelle. Pohjoiselta alueelta se näyttää siirtyvän joko kauemmas tai siirtyvän lähinnä etäpalveluksi. Tämä ei vastaa palvelutarpeeseen eikä ole tasa-arvoista. Asiointisuunnat ja erityisesti julkinen liikenne tulee ottaa huomioon, kun mietitään keskittämisiä ja muutoksia. Esitetyt muutokset Oulunkaaren ja erityisesti lin osalta ovat tässä suhteessa epärealistisia.

Palvelujen järjestämishjelmaluonnoksessa on mainittu kunnat tärkeäksi yhteistyökumppaniksi. Tämä on ensiarvoisen tärkeää ja ainakaan tähänastisessa valmistelussa yhteistyö ei ole ollut riittävää. Kuntien tulee olla aito kumppani, asukkaat asuvat jatkossakin kunnissa, palveluketjujen on toimittava ja yritysten pystyttävä toimimaan. Kunnat omistavat jatkossakin kiinteistöt, joissa Hyvinvointialue toimii ja sillä on mitä ilmeisimmin oletus, että kiinteistöjä muokataan tai jopa rakennetaan hyvinvointialueen toiveiden ja suunnitelmien mukaan. Tämä edellyttää avoimuutta, ennakointia ja aitoa kumppanuutta. Äärimmäisen tärkeää on yhteistyö eri toimijoiden välillä nyt ja jatkossa, kun työllisyys- ja muut yhdyspinnat (mm. koulu ja varhaiskasvatus) ovat vielä vailla konkretiaa. Esitys myös sisältää useita ”löysiä” linjauksia mm. ”määrittelemme sotekeskusten palveluvalikoiman laajuuden ja resurssit huolellisesti”. Näiden tulkinta ja tarkoitus tulisi avata ja kuvata selkeästi.

Kunnioittavasti

Iin kunnanhallitus